

MATJAŽ BRIŠKI

Matjaž Briški se je rodil 4. aprila 1973 v Ljubljani. Po srednji šoli se je vpisal na Teološko fakulteto (smer laična teologija) in Filozofsko fakulteto (smer samostojna filozofija) v Ljubljani. Leta 2005 je diplomiral na AGRFT v Ljubljani, smer dramaturgija, z diplomsko nalogo *Mestni oder Koper in poetična drama*. Kot študent igralec je sodeloval pri projektih *N'Antigona* (LGL Ljubljana, režija Aleš Horvat) in kot soavtor gledališke delavnice v Filovcih 2000, s projektom *Witkacy* (po romaneskni predlogi Stanislaw Ignacy Witkiewicza). Bil je dramaturški asistent v predstavi *Kraljica Margot* (3. aprila 2005, režija Diego de Brea, SMG Ljubljana) in koscenarist za celovečerni film *Akviziter* (produkcija Mama Film, film je v postprodukciji). Je avtor drame *Nori časi* (2003), uprizorjene na gradu Mirna (4. julija 2003, v režiji Hane Kovač, akademijski studio AGRFT) in v okviru Praškega knjižnega sejma (5. maja 2005, režija Filip Jan Zvolksy, prevod Radek Novak, teater APROPO, Praga), ter drame *Križ* (2004), za katero je prejel Grumovo nagrado za najboljše slovensko dramsko delo leta 2005. Napisal je scenarij za kratki igrani film *Nezaželeno srce*.

Matjaž Briški

Avtopoetika

Notranja naravnost mojih dramskih del odraža reflektirano pojavnost zunanjega sveta. Pri čemer zgodbe in junaki niso akterji realnega stanja sveta, temveč so le odsev simbolične slike človeka. Zavezujočnost je tako usmerjena na ponotranjanje zunanjega dožemanja človeka in sveta okoli njega. Pri čemer me predvsem zanima odnos med tema dvema poloma in "prazen prostor" med njima. To pa je hkrati tudi prostor besede. Tiste besede, ki skuša zajeti vpetost človeka skozi ontološko, metafizično pojavnost. Ta pojavna stvarnost, ki je po svoji naravi neulovljiva, neprestano izmikajoča se, mi v končni distanci omogoča ravno ponovno vračanje in obstoj v že omenjeno realnost. Z drugimi besedami povedano, moji junaki so kljub svoji neresnični realnosti, ravno zaradi te, bolj resnični, bolj zavezujoči od resničnosti. Resničnost si določa človek sam. Jezik tako ostaja v službi odkrivanja resnice, seveda pa se mu pogled do končnega spoznanja neprestano izmika. To ne pomeni, da resnice ni, je le več pogledov nanjo. Čim bolj te perspektive omogočajo bralcu oziroma gledalcu njegovo razlago (samospraševanje) skozi različne plasti, tem bolj ostaja umetniška stvaritev vredna te besede.

MATJAŽ BRIŠKI

Matjaž Briški

Križ

V osmih prizorih

(Grumova nagrada 2005)

Osebe

COKI in **IZE** – tesarska vajuca, stara med 35 in 45 leti

KRISTUS – igra samega sebe, star 33 let

MOJSTER – Coki in Ize sta pri njem v službi, Mojster je že globoko v letih

MATI – priklenjena na voziček, ima okoli 60 let

SIN – priklenjen na mater, star okoli 33 let

MNOŽICA in **GLAS V OFFU** – sta posneta, starost in spol nedoločljiva

Godi se neke dni, na veliki petek, nekje globoko v routah – v kotu, pozabljenem od Boga in ljudi. Cesta se cepi v podobi črke Y. Na stičišču vseh treh poti stoji Križ. Ob cesti, ki se deli na dvoje, pa stoji staro razvejano drevce. Temo razsvetljuje le Luna (ki je malo odškrnjena), če je ne prekrivajo oblaki. Sprva čista tema, iz katere se oglašata glasova.

I. prizor

IZE: Prbit.

COKI: Do konca ...

IZE: Se še trese?

COKI: Tud trzne ne.

IZE: Fajn je nabit.

COKI: Komi sva ga sem spravlja.

IZE: Na noge z njim.

COKI: Kdo ga bo pa vzdignu? Mene daje križ.

IZE: Pa ja ne misliš, da bom sam. Težek je ko slon.

COKI: Trd ko križ.

IZE: Z njim je vedno križ.

COKI: Dvojni križ.

IZE: Še premakne se ne.

COKI: Seveda, ko je pa prbit. Na noge z njim ...

IZE: Gor pod te črne oblake. Dajva!

COKI: Na en, dva, tri! Marija, je težek ta hudič.

IZE: Podpri ga z roko, ne s kljunom.

COKI: Kljuje križ.

IZE: Ga držiš?

COKI: Na meni visi. Zdej še težji, ves prbit.

IZE: Dobr, dobr ga podpri.

COKI: Podpri me ti. Če ne na stare dni ...

IZE: Je že pokonc ta križ.

COKI: Zravnaj zdaj ti še moj mi križ.

IZE: Ga držiš?

COKI: Koga?

IZE: Ja, križ.

COKI: On drži mene, proklet hudič.

IZE: Stisni zobe.

COKI: Je stisnil križ.

IZE: A, vidš, pa sva ga spravla pokonc.

COKI: Ja, lep križ.

Luna pride izza oblaka. Zagledamo dve osebi in pred njima razpelo s Kristusom v naravni velikosti.

IZE: Še lepši je njegov lastnik.

COKI: Ni kej, naš Mojster je hudič. Zadel ga točno je na križ.

IZE: Tud midva nisva bla od muh. Je trd kot skala.

COKI: Pa moj križ.

IZE: Dej, zravnaj ti križ.

Se obrne s hrbtom proti Cokiju, ga povleče na svoj hrbet in ga začne raztegovat. Coki stoka.

COKI: Pazi, križ!

Zaletita se v križ in padeta po tleh. Vstaneta z glasnim stokanjem.

COKI: Proklet, križ!

IZE: Važn, da je dobr zbit.

COKI: Zbit sem jaz in zbit si ti.

IZE: Pust zdej to. Boš vidu Mojstrov ksiht, ko bo zagledu že postavljen križ.

COKI: Z našim Mojstrom vedno križ.

IZE: Res občutljiv je na svoj križ.

COKI: Resnično lepa ta podoba.

IZE: In tudi midva mava vse zasluge, da je ta Bogec spet prbit kot prav ubožec. Dobr sva ga obdelala.

COKI: Samo na grobo. Zbrusil ga je Mojster sam.

IZE: On si vedno jemlje vse zasluge. Midva reveža pa tlako tolčeva.

COKI: In tako že dvajset let. Pravi, da nisva za nobeno rabo.

IZE: Pa poglej to božjo postavo. Kako sva jo dodelala.

COKI: Skica je bla Mojstrova.

IZE: Pusti skico, važen je navdih ...

COKI: ... ki v srcu neti strast, da lušči z dletom plast na plast.

IZE: ... kot da kleplješ stih v ustih.

COKI: Se ti smili kdaj zveličar?

IZE: Zakaj?

COKI: Ker bi bil v našem času prav tako bičan.

IZE: Bičani smo vsi.

COKI: Na svet privezani.

IZE: Le zakaj se človek rodi?

COKI: Ja zakaj? ... da trpi.

IZE: Smrt odveže nas trpljenja.

COKI: Sveti križ pa dal bo moč ponovnega vstajenja.

IZE: Odrešeniki smo mi vsi, čeprav ni sveta naša kri.

COKI: Grešna naša kri.

IZE: Grešniki smo mi.

COKI: Grešniki reveži.

IZE: Čeprav nismo križani.

COKI: Nam je križ že kar všit. Sneti bo treba Zveličarja ...

IZE: ... in pribiti reveža.

COKI: Pa ni heretika, Kristusa postaviti na tla?

IZE: Herezija je pribiti ga.

COKI: Saj sva ga midva tud.

IZE: A sva mela kaj izbire? Sva pa zato njegov križ nosila in krvavi pot potila ...

COKI: ... res pošteno sva se preznojila. (*Si z robcem briše pot.*)

IZE: Pretežek križ pa si v rit.

COKI: Če ma težave s križem, zakaj ne nos raj kosmodisk! (*Oba prasneta v smeh.*)

IZE: Zdej sva križ mu naravnala. (*Se še naprej smejeta.*)

COKI: Poglej, kako samo sloni mu glava.

IZE: Prava kiropraktika.

COKI: Božje (nebeške) križe rihtava. (*Potreplja po križu.*)

IZE: Pazi na božje postave ...

COKI: ... pazim, da ne pade krona z glave. Krivi me od lakote.

IZE: Prej križ, zdej želodec, res se smiliš mi brezbožec. Mava sam jajca.

COKI: Če jem jajca, me rado v črevcih rajca! Dej mi jajca.

Čuden je ta kraj. (*Ize mu da jajce, ki ga dolgo časa išče po žepih hlač. Oba lupita in jesta jajci.*)

IZE: Kje si videl že na zemlji raj.

COKI: Hudičev kraj, pozabljen od Boga.

IZE: Kjer je Hudič, je tudi Bog. (*Oba lupita jajci.*)

COKI: Jes se bolj bojim Boga, pred Bogom se počutiš krivega. Glej, kako naju sam gleda ta Zveličar.

IZE: Res, danes bi usoda tega reveža bila popolnoma identična.

COKI: Če ga gledam tkole v fris, se počutim kot zločinc. Pri Hudiču ni tega filinga.

IZE: Zanj je vsak taprav.

COKI: Če nisi ženi zvest, te tam ne peče vest. Pravjo, da se tam ne vidi dosti.

IZE: Po moje res ne več kot v tejle gošči. Tuki bi lahko hudič ti dihu kar direktno v ksiht.

COKI: Kjer je križ, tam ni hudiča!

IZE: Ne klič prašiča! S hudičem vedno križ!

COKI: Važn, da sva ga spravla pokonc ... križ mislim! Navsezgodaj ga poštrihava ...

IZE: ... in Mojstra pokličeva ...

COKI: Na, me že v riti rajca, prokleta jajca.

IZE: Ja, z jajci vedno jajca. (*Prdne in se zasmеji.*) Ne bi blo slabo, če bi odrinla.

COKI: Kaj, da bi kar tu?

IZE: Hotel sem reči, da bi šla.

COKI: A, ja. Sem mislu, da ...

IZE: ... bi počasi šla ... Ta hudo je za nama! (*Pokaže na križ in odrešenika.*)

IZE: Misliš, ta hud. (*Se zasmejita in odprdita v temo, luna se skrije za oblaki.*)

II. prizor

Isti kraj. Iz teme zaslišimo ženski in moški glas. Gospa srednjih let brez nog na vozičku, ki ga potiska njen sin.

MATI: Ta ni zate, zbij si jo iz glave.

SIN: Ja, mami.

MATI: Ne gre zame, ampak zate! Sploh pa je navadna kurba!

SIN: Ampak ...

MATI: Sem rekla, niti besede! Zakaj si me privlekel sem?

SIN: Saj si hotla na zrak ...

MATI: Na zrak ja, ne pa v to grapo. Vlažno je, da žre do kosti. Spet me zebe v podplate.

SIN: Ti jih zmasiram ...?

MATI: ... pa bodi nežen ... *Sin sname čevlje brez nog in ji začne masirat podplate, čeprav jih nima.*

SIN: Kako te lahko zebe v podplate, če pa nimaš nog?

MATI: A si ti al sem jaz brez nog? Bom že vedla, kdaj me zebe.

SIN: Ja, mami ...

MATI: Ne bodi grob, slišiš! In izbij si to smrklo iz glave. Nikamor ne boš šel, si me slišal?

SIN: Noge ti smrdijo.

MATI: Mulc, ne se zajebavat z mano!

SIN: Po kislem. (*Mama ga udari s palico.*)

MATI: Ti bom že dala, teb in tisti tvoji kurbi! Čevlji me tiščijo, sem ti rekla, da mi ostrizi nohte. (*Sin ji začne striči nohte na nogah.*)

SIN: Oče bi mi pustil ...

MATI: Ne omenji mi prasca. On ni bil nikoli tvoj oče. Auva, zastrigel si mi noht!

SIN: Oprosti, temno je kot v jami.

MATI: Obuj mi čevlje. (*Sin ji začne obuvati čevlje.*) Sem ti rekla, da bodi nežen. (*Ga zopet udari.*) S tabo vedno križ.

SIN: (*zase*) Križ si ti.

MATI: Kaj?!

SIN: Tam je križ. (*Pokaže proti križu.*)

MATI: In?

SIN: Lahko bi malce zmolila.

MATI: Se ti blede?

SIN: Ne bi blo slabo zate.

MATI: Kaj pa govoriš, to praznoverje je za stare babe!

SIN: Tudi ti nisi več mlada.

MATI: Pelji me od tu!

SIN: Ti ostaneš tu za vedno! (*Izza pasu vzame vrv in jo začne daviti.*)

MATI: Ne nori, me slišiš ... (*Jo zadavi in stopi pod križ. V pest stisne prgišče, tako da se mu zemlja siplje med prsti na tla.*)

GLAS V OFFU: Beduini v spomine zaviti, leta teko.
Čas vladar neskončnih puščav.
Plašč spomina golta peščena sipina.
Kam skozi pesek čas odteka,
kam skozi pesek vsa naša leta.

Ko je konec teksta, pade na tla še zadnje prgišče prsti. Sin vzame vrvi, stopi pod drevo in se obesi. Nastopi neskončna tišina.

Kristus se sname in sestopi s križa. Pride do obešenca in ga nekaj časa pozibava na vrvi, nato ga sname z drevesa. Vzame njegovo obleko, njemu pa natakne svojo. Nese ga do križa in ga pribije nanj. Potem se približa ženi na vozičku in jo pogladi po glavi. Mati se prebudi.

MATI: Sem dolgo spala.

KRISTUS: Samo za trenutek si zatisnila oči.

MATI: Čudne sanje.

KRISTUS: Res so sanje.

MATI: Strašljivi kraj.

KRISTUS: Strašljivi so ljudje, ne kraji ...

MATI: In ta križ ...

KRISTUS: Kaj je s križem?

MATI: S križem nič, s človekom križ.

KRISTUS: S križem križ.

MATI: Tišina kot v grobu.

KRISTUS: Hrupen je ta molk.

MATI: Tišina hrani vse besede ...

KRISTUS: Beseda v molku najbolj reže ...

MATI: Res je tiho. Ne zebe več, samo mrazi ...

KRISTUS: Zareže čisto do kosti ...

MATI: Pelji me od tod.

KRISTUS: Pot pelje v več smeri ...

MATI: Ni važno, kam.

KRISTUS: Važno s kom, ne kam ...

MATI: Samo od tod ...

KRISTUS: Čas pripelje naju spet na isto pot ... (*Odideta.*)

III. prizor

Vrneta se Ize in Coki, s seboj nosita barvo.

COKI: Kakšna noč ...

IZE: In še vedno traja ...

COKI: Saj še zvezde spijo ...

IZE: Ne samo zvezde.

COKI: Še dobro, da je stvar pri kraju.

IZE: Pri našem Mojstru je kraj na začetku.

COKI: In začetek na kraju.

IZE: Iz dneva v dan ...

COKI: Iz dneva v noč ...

IZE: Vse življenje ...

COKI: To ni življenje! To je križ.

IZE: Smrt odveže naju križa ...

COKI: To se bo spalo, kot ubit. Trohnela bova v miru, prav počasi.

IZE: Kot se za pokojnika spodobi.

COKI: Tiho bo kot v raju.

IZE: Pa Mojster, ta hudič, čez njega narediva križ.

COKI: No, pa sva spet tu.

IZE: Še dobro, da nisva zašla v tej temi.

COKI: Res temno je kot v grobu. Pa luna luč se za oblak je skrila.

IZE: Brez luči težko, da bova kaj nardila.

COKI: Bova si pa malce odpočila. Pot ni bila od muh.

IZE: Res muhasto se pot je vila, v tej temi, še dobro, da sva ostala živa.

COKI: Jebemti, kakšen mir, povsod tišina.

IZE: Resnično je grozljiva ta dolina.

COKI: Kakšno senco meče križ! Prav na najini postavi.

IZE: Lepo si je raztegnit ude.

COKI: Na čudnem kraju se križajo cestišča, nikjer nikogar, kot da so povsod grobišča.

IZE: Na grobovih vedno križ.

COKI: In na križu revež gor pribit.

IZE: Reveža sva midva, ki imava manj kot nič.

COKI: Prav dosti več res ne kot ta hudič.

IZE: S križem sva tud midva zlita, prav lahko bi bla svetnika.

COKI: Svetnika, midva?

IZE: Zakaj pa ne? Uboga sva, imava nič in trpiva res kot prav svetnik.

COKI: Kaj pa čudež?

IZE: Kaj je z njim?

COKI: Ne kaj, s kom.

IZE: S kom, kaj?

COKI: Ja z njim! (*Tukaj pokaže na križ.*)

IZE: Z njim je križ!

COKI: Križ in čudež, sej zato je svet!

IZE: Svet je zato, ker je trpel, in midva prav tako.

COKI: In sva tudi midva sveta?

IZE: Tud!

COKI: Kaj pa čudež?

IZE: Sej je čudež že to, da sva. Lahko bi tud ne bla.

COKI: Lahko bi ne bila? Kako, če sva?

IZE: Ja, sej sva, in to je čudež!

COKI: Ker sva, je čudež!? In če ne bi bla?

IZE: Midva prvo morva bit, da bi lahko sploh ne bla.

COKI: Se pravi ne morem ne bit, če že nisem?

IZE: Ker pol nisi. Nimaš šans ... Čudež je dej.

COKI: In dej je čudež.

IZE: Točno tako.

COKI: In midva sva čudež.

IZE: Ne!

COKI: Zakaj ne?

IZE: Midva sva čudeža. Ker sva dva ...

COKI: Sva čudeža?

IZE: Sva!

COKI: Kaj pa tretji čudež?

IZE: Tretji?

COKI: Vsak svetnik potrebuje tri. Tri je sveto število.

IZE: Trije čudeži svetnikovi sopotniki. Kje bova pa našla tretji čudež?

COKI: Pa je šlo svetništvo ...

IZE: Počasi, svetost je stvar metode.

COKI: Kakšna pa je ta metoda?

IZE: Čudežna.

COKI: Kje bova pa začela?

IZE: Kar tu.

COKI: Tuki! Tukaj že ni čudežev.

IZE: Čudež je lahko povsod.

COKI: Tukaj že ne more bit.

IZE: Lahko je ...

COKI: U tej grapi ...

IZE: Zakaj pa ne?

COKI: Tuki je sam križ ...

IZE: Ja, križ je križast, nič ne bo.

COKI: Svetništvo je po vodi splavalo.

IZE: Čudež stvar je božje volje. In midva čudeža ostaneva nesrečneža.

COKI: In s svetništvom ne bo nič.

IZE: Veri nič ni nemogoče.

COKI: Res je, marsikaj lahko se pripeti ...

IZE: ... da nama Mojster spet ne uleti. Raje ga prebarvajva, kralja nazareškega!

Vzameta čopič v roke ter začneta pleskati križ in obešenca. Začneta ga navdušeno ogledovati.

COKI: Resničen ta odrešenik, kot da človek je na križ pribit. Vsa čast Mojstru, ni lahko Bogu dati to človeško podobo.

IZE: Ja, vse božje zrenje ujel je skozi človeško trpljenje.

COKI: Umetnost je res stvar navdiha, vsa vera skozi kip ta diha.

IZE: Vsaka kita kot struna je napeta, res lepo so tekla dleta ...

COKI: Kdor zna, ta zna ...

IZE: Kaj hudič tako smrdi ...

COKI: Sem mislu, da si ti ...

IZE: In jaz, da ti ...

COKI: Glej ga šmenta, kaj pa tukaj to štrli ...

IZE: Res je izboklina huda. Le kako ušla je ta nadloga?

COKI: Vse bolj je čuden ta Zveličar. Kot da je bil pravkar bičan.

IZE: To je človek na križ pribit.

COKI: Ni mogoče.

IZE: Pa poglej, si videl, da bi kip dišal kot človeška rit?

COKI: Človeško ritko sva na križ pribila?

IZE: S križem se je čisto zlila.

COKI: Jebemti, kaj sva spet storila? Kako še včeraj to bila je Mojstra umetnina?

IZE: Bila je tema in sva ga pribila.

COKI: Meni, tebi nič sva ga ubila.

IZE: In kaj zdaj? Trd je ko hlod ...

COKI: Kakor da je kip ...

IZE: Saj res, kje pa je zdaj kip?

COKI: Če sva to ubogo človeško paro pribila kot božjo postavu. Res, kje je kip?

IZE: Pa saj sva kip na križ pribila ...

COKI: ... in ga tako v človeka spremenila ... Ti, to pa je princip, pribiješ kip in naslednji hip se pojavi čuden tip.

IZE: Iz mrtve lesene mase je zraslo to ubogo prase. Res čudno ...

COKI: Nič ni čudno ...

IZE: Ni čudno?

COKI: Ne, ampak čudežno ...

IZE: Čudežno?

COKI: Taka je božja volja. In midva sva njena glasnika ...

IZE: Se pravi, da sva res svetnika!

COKI: Leseni kip sva na križ pribila, vse drugo je pa božja sila postorila ...

IZE: Čudež, res ...

COKI: In midva svetnika ...

IZE: Velika je moč našega odrešenika ...

Padeta na kolena in začneta molit. Pojavi se Kristus z materjo na vozičku.

MATI: Čudna je ta grapa ...

KRISTUS: Še bolj čudna sta čudaka.

MATI: Kaj pa zjata v ta križ?

KRISTUS: Z ljudmi je vedno križ.

MATI: Pozdravljena gospoda, v čem je vajina nadloga?

IZE: V tem, da nimava nadloge.

COKI: Midva sva svetnika.

MATI: Uboga norca ...

IZE: Gospa, svetost je stvar vidika in midva sva zares svetnika ...

MATI: Vidim ja, da sta bolnika ...

COKI: Kakor hočete gospa, midva veva, pri čem sva ...

MATI: Se mi vse dozdeva. In kaj ob tej zgodnji uri se klatita tu naokoli ...

IZE: Prosiva, moliva Zveličarja ... in vi, če smem povprašati gospa?

MATI: Na sprehod sva šla, noge sva razgibala.

COKI: Očitno, da. (*Izetu*) Tastara je usekana. (*Se začneta posmehovati.*)

IZE: Oprostite, pa vas dobro nosijo te noge? Verjetno zlasti na ta dolge proge.

COKI: Meni se zdi, da je to le finta, a ne, gospa sigurno raje šprinta. (*Prasneta v smeh.*)

KRISTUS: Če sta pa svetnika, potem gospe pa nogi umijta. (*Ize in Coki se nehata smejeti in ga začudeno gledata.*)

IZE: Nogi?

COKI: Saj nima nog!

MATI: Kdo nima nog?

IZE: Gospa ...

KRISTUS: Svetniku nič ni nemogoče ...

IZE: A?

COKI: ... ja, takoj gospa. (*Pomigne Izetu. Ta ga sprva pogleda začudeno, nato pa se mu pridruži pri umivanju nog.*)

MATI: Bodita nežna ...

COKI: Je voda morda hladna?

IZE: Jo ogrejeva?

MATI: Res sta sveta ta moža!

KRISTUS: Kaj če jih še mal zmasirata?

COKI: Zmasirava? (*Začudeno ...*)

KRISTUS: In namažeta! (*Ize in Coki ji začneta masirat nogi.*)

MATI: O, hvala fanta, zlata sta!

IZE: Ni za kej gospa.

COKI: Zdaj bosta kar sami tekali okoli!

MATI: Čudežni sta roki vajini.

COKI: Res sva čudeža.

IZE: Nogi, ki ju ni, masirava.

KRISTUS: Vidim, da sta res usmiljena. Pohabljenje oživljata. Greva mati?

MATI: Raje teciva ... (*Skoči iz vozička in začne teči naokoli. Ize in Coki jo začudeno gledata in si ogledujeta svoji roki, Kristus z vozičkom gre za materjo.*)

COKI: Kaj takega?

IZE: Nogi sva ji zrihtala.

COKI: Kam jo brišete, gospa?

IZE: Pa prav prijetna je postala!

COKI: Lahko bi malce še poklepetala.

IZE: Sin se zdel mi znan je tip ...

COKI: Le kje sem videl že hudiča?

IZE: Čudna faca in ves čas tih ... kot da je na križ nabit.

COKI: Taki so nevarni tiči. Baraba zihr, pa kako te gleda v oči!

IZE: Sem kar zašvical izpod obrvi!

COKI: Tud men se je slina zataknila. Ti povem, še dobr, da sva ostala živa.

IZE: Pr takih se nikol ne ve ...

COKI: Kaj pa zdaj?

IZE: Kaj če bi še malo pomolila?

COKI: V molitvi se svetost še bolj bo okrepila.

IZE: Svetost je višja sila.

COKI: Svetost je milost.

IZE: In sveta milost je prav tako Boga ubila.

COKI: Sej za to pa sva ostala živa. Usoda je Boga na križ pribila in midva takisto sva storila ...

IZE: Ne da bi postala kriva.

COKI: Svetnika sva, zato moliva. *(Padeta pod križ in molita. Ko končata ...)*

IZE: No, res sva tole fino izmolila.

COKI: Lažje spet mi duša diha.

IZE: Sam si rekel, da je vera stvar navdiha.

COKI: Veš kaj, do konca ga prebarvajva, potem pa brž po Mojstra skočiva. Bo že zvedel, kurbin sin, da za delavca dva svetnika ma.

IZE: Lepo dobiu bo najino odpoved.

COKI: In nardiva že čez njega križ.

IZE: Dosti tlake, dvajset križev že, eno samo veliko gorje.

COKI: Pa sva besedo lepo kdaj dobila? Kot dva debila! (*Prebarvata ga in odideta. Posodi z barvo vzameta s seboj.*)

IV. prizor

Prizorišče isto. Vrneta se Mati in Kristus, Mati hodi, Kristus pa potiska pred sabo voziček.

MATI: Mislim, da hodiva po isti poti.

KRISTUS: Vse poti so iste, mati.

MATI: Na smrt sem že utrujena.

KRISTUS: Cilj je blizu, slutim ga.

MATI: Ustaviva se tu pod križem, da si malo odpočijem.

KRISTUS: Tako, naravnost pod križ.

MATI: A ni čudna ta podoba.

KRISTUS: Kot iz groba.

MATI: Skrivnosten križ.

KRISTUS: Smrt je najgloblja skrivnost.

MATI: V prsih me prav čudno stiska.

KRISTUS: Duša hoče rešit se pritiska.

MATI: In ta kip, kot da mi je sin pribit! (*Se dotakne sina na križu.*)

KRISTUS: Zdaj je rešen križa.

MATI: Rešen?

KRISTUS: Odrešen vas.

MATI: In jaz.

KRISTUS: Vi prav tako. Drug drugega sta zvezala, drug drugega sta križala.
In zdaj sta rešena ...

MATI: In ti, kdo si?

KRISTUS: Nesrečnik sem brez križa.

MATI: Vsakdo nosi s sabo križ.

KRISTUS: S človekom vedno križ.

MATI: Vsak je vreden svojga križa.

KRISTUS: Da se lahko pod njim prekriža.

MATI: Kje je moj sin?

KRISTUS: Počiva.

MATI: Tudi jaz sem trudna.

Mati se usede na voziček in zaspi. Kristus spleza na križ in sname sina, se zopet preobleče, ga položi materi v naročje, da sta kot Pietà.

GLAS V OFFU: Z vero križ – se molitev križa,
v trpljenju križ – bolečina križ približa,
ob smrti križ – vsakega prekriža,
človek križ – ta je vreden križa,
s križem križ – križ se križem križa.

Kristus odpelje Mater in Sina s prizorišča. Vrne se do križa, vzame kamen in se pribije, vendar le eno roko, druga je v položaju, kot da je pribita.

V. prizor

MOJSTER: No kaj bi rada, paglavca?

IZE: Da pogledate Kristusa ...

COKI: Prav lepo sva ga prebarvala.

MOJSTER: Saj je bil že skrajni čas. Rok se že izteka.

IZE: Vajinih sva se držala navodil.

MOJSTER: Da nista spet kaj ušpičila?

IZE: Kje pa!

COKI: Zložčila sva ga in ga umila, nato sva ga na križ pribila, kot pravega Zveličarja.

MOJSTER: In prebarvala sta ga?

IZE: Kot ste naročili ...

MOJSTER: Bolje za vaju, imam veliko dela ...

COKI: Na naju se lahko zanesete ...

MOJSTER: Vaju res dostkrat zanese. To pot glejta, da sta vse storila, dovolj je novega že naročila ...

COKI: *(Izetu)* Proklet hudič, to pot bo sam izdelal naročilo.

IZE: *(Cokiju)* Midva si samo še roke umijeva ...

Stopijo pod križ. Coki in Ize sta s hrbtom obrnjena proti križu, tako da ga ne vidita. Mojster začudeno gleda križ.

IZE: No, kako se vam zdi?

COKI: Sva svetnika ali nisva?

IZE: *(Cokiju)* Kar tiho je.

COKI: *(Izetu)* Najbrž je še v šoku.

IZE: Ni lahko zreti v križanga, pravega Kristusa.

COKI: Midva sva ga samo na križ pribila, vse drugo milost je nardila ...

MOJSTER: Se vidva zajebavata?

COKI: Strogo resno misliva.

IZE: To je čudež in midva sva svetnika.

MOJSTER: Da sta ga prebarvala?

COKI: Od nog do glave. Kot se za Kristusa spodobi ...

IZE: Malce je še dišal po nadlogi ...

MOJSTER: Vama bom že dal nadlogi! (*Znori.*) Kako sta ga prebarvala, a se barva kje pozna?! Tole bosta drago plačala! (*Coki in Ize se obrneta proti križu in ugotovita, da je stari kip na mestu in ni pobarvan. V zadregi stojita pred Mojstrom in bolščita v tla. Zdaj so vi trije obrnjeni od križa stran.*)

COKI: Verjetno je barva odstopila. (*Stojita tako, da sta na dosegu Kristusove roke, ki ni pribita, tako da Kristus prisoli zaušnico Cokiju. Ta jezno pogleda Izeta, misleč, da mu je on prisolil zaušnico.*)

IZE: Midva nisva prav nič kriva.

MOJSTER: Da nista kriva?

COKI: Saj sva ga pribila ... (*Kristus mu prisoli še eno zaušnico.*)

COKI: (*proti Izetu*) Jebem ti Boga! (*Kristus mu prilepi še eno zaušnico. Coki napade Izeta in nastane pretep.*)

MOJSTER: Mir!! (*Se prenehata ravsat, stojita mirno.*) Nadure bosta delala ...

COKI: Ampak midva sva ...

MOJSTER: Tišina! Od dons naprej bo druga pela ... Nazaj po barvo, pa takoj prepleskajta ... da se lesketa! Če ne ... (*Coki in Ize se odpravita.*)

IZE: Spet sva mučenika ...

COKI: Kratka pot od mučenika do svetnika ...

MOJSTER: S tema dvema vedno križ! Tadvu bi še Kristusa ob živce spravila! (*Kristus hoče dat še njemu zaušnico, vendar udari mimo, ker Mojster zagleda na tleh nezabit žebelj in se skloni, da ga pobere. Opazi, da Kristus ni pribit. Pobere žebelj in kamen ter pribije zveličarja.*) Prokleta nesposobneža ... (*Odide za njima.*)

VI. prizor

Coki in Ize barvata Kristusa.

COKI: Na, pa ga spet barvava ...

IZE: Upam, da tokrat pravega nesrečneža ...

COKI: Midva sva nesrečneža ...

IZE: ... stalno sebe farbava!

COKI: Kam je zginu tisti tip?

IZE: Spremenil se je zopet v kip ...

COKI: Kakšna transformacija ...

IZE: Ni kej, kdor zna, ta zna ...

COKI: Le midva sva najebala ...

IZE: S križem je pač križ!

COKI: Usoda se spet je z nama poigrala, kot da je trpljenje šala!

IZE: S Kristusom ni šale.

COKI: Ja, se zdi, da božji stvor nima smisla za humor!

IZE: Lahko je njemu, ko ga križ drži pokonc!

COKI: On je svoje odtrpel, midva blazneža pa še svojga nosiva!

IZE: Ti, kaj če se pribijeva?

COKI: Kam?

IZE: Na križ!

COKI: Da bova križana?

IZE: Da križ čez križ nardiva.

COKI: Bova sveta tudi midva?

IZE: Vsi atributi na najini so strani.

COKI: Tudi midva sva tesarja ...

IZE: Če se še pribjeva in krono spleteva, bova kot zveličarja!

COKI: Kaj, če se prebičava?

IZE: Škodl nau pospešit mal pretok!

COKI: Cirkulacija bistri duha!

IZE: Telo posoda je duha!

COKI: Zato najbolj, da ga razbijeva.

IZE: In ga ječe rešiva. To bova uživala.

COKI: Uživat pa ne smeva nič, ker je spet lahko hudič!

IZE: Bova raj trpela, stokala in jokala, da bo slišat do neba.

COKI: Pa se usmili naju Bog!

IZE: Kje bova staknila križ?

COKI: Zveličarja bova postavila na tla.

IZE: In ga križa odrešila.

COKI: Na križu ni prostora za oba.

IZE: Križ ma vedno dve strani.

COKI: Z ene jaz in z druge ti.

IZE: Dobro, pa ga snemiva.

COKI: Na en, dva, tri ... joj, kako me v križu spet skeli. (*Ga snameta s križa.*)

IZE: Pa sva ga ...

COKI: In kam zdaj z njim?

IZE: Tam v senci naj počiva ...

COKI: Torej pod drevo ga položiva. (*Položita ga pod drevo.*) Reveža ...

IZE: ... našega Zveličarja. Če sva ga pahnila s prestola ...

COKI: ... naj gre z njega še njegova krona ...

IZE: ... drug drugega okronajva! (*Krono razdelita na pol in se okronata.*)

COKI: In zdaj?

IZE: Šibi si ureževa ... (*Odrežeta si šibi.*)

COKI: ... do kosti se zmlativa! (*Vzameta šibi in drug drugega mlatita.*)

COKI: Kako mi pušča fino kri ...

IZE: Duh se ječe osvobaja, toplo pri srcu mi postaja.

COKI: Lepo je, če se človek malo biča, tako najlažje izžene ven hudiča!

IZE: Dobro de, če drug drugega malo mučiva.

COKI: To tuje ni človeški navadi, da imamo vsi se radi ...

IZE: Ja, naša narava res uživa, če lahko prijatelja ubija ...

COKI: Iz mučitelja ...

IZE: ... v zveličarja ...

COKI: ... iz grešnika ...

IZE: ... v križanga ...

COKI: Iz rablja ...

IZE: ... v žrtev se spreminjava. *(Se prenehata bičati.)*

COKI: Še roke si umijeva ...

IZE: In se na križ pribijeva ...

COKI: Na, pa mava spet problem.

IZE: Problem?

COKI: Težko drug drugega na križ pribijeva ...

IZE: In kaj naj zdaj storiva ...?

COKI: Svoje smrti ne smeva sama biti kriva ...

IZE: Na, pa sva spet najebala. Kaj naj kar naprej trpiva ...

COKI: To ni človeško, nisva midva kriva ...

IZE: Uboga stvora sva ...

COKI: ... kar naprej sva križana ...

IZE: Naj se najde kje hudič ...

COKI: ... in naju reši muk.

IZE: Jaz hočem bit svetnik!

COKI: Ne moreš bit svetnik, če si to želiš ... Ne smeš želet si nič, če hočeš že postat svetnik.

IZE: Ne želim si nič ...

COKI: In jaz še manj kot to, samo da pridem v nebo ...

IZE: Še vedno nisva križana ...

COKI: ... reveža prebičana. *(Iz teme se sprva zaslišijo nerazločni glasovi. Luna se skrije za oblake. Popolna tema.)*

IZE: Kakšno je pa to rjojenje?

COKI: Razjarjena množica, kot da sam jo Satan žene ...

IZE: Kam pa ta drhal drvi?

COKI: Žejna je krvi ...

IZE: Spet bo koga linčala ...

COKI: In ga na križ obsodila ...

IZE: Midva, midva, nisva kriva!

MNOŽICA: Zveličarja na tla sta sklatila. Dejanje svetoskrunsko sta storila ...
Se pri tem še bičala in sama sebe kronala ...

COKI: Midva res nisva nič storila ...

MNOŽICA: Ne tajita, judeža!

IZE: Samo ne na križ ...!

COKI: ... nesrečneža!

MNOŽICA: Bičajmo razbojnika. Pa na križ razpnimo ju, naj heretika spoznata,
koga sta svojga križa rešila ...

Množica ju pribije na križ.

COKI: Ne ...!!

IZE: Nikar! (*Nastopi čista tišina.*)

COKI: (*čisto potiho*) Pa nama je uspelo ...

IZE: (*tudi čisto potiho*) Res sva križana ...

COKI: Prava svetnika!

IZE: Umirava ...

COKI: V nebesa rineva ...

VII. prizor

Mojster se vrne na prizorišče, kjer pa ni več križa, ostaneta posodi z barvo, drevo, pod drevesom pa Kristus.

MOJSTER: Kje je križ?

KRISTUS: Izginil vaš je križ in z njim vajenca.

MOJSTER: Sem vedel, nehvaležneža! In kdo si ti?

KRISTUS: Jaz nisem ...

MOJSTER: ... nekam znan se zdiš ...

KRISTUS: Zna bit ...

MOJSTER: ... da si ti ukradel križ?

KRISTUS: Križ je moj!

MOJSTER: A tako!? No, lepa reč. In kje je zdaj?

KRISTUS: Vzela sta ga ...

MOJSTER: Kdo?

KRISTUS: Vaša vajenca!

MOJSTER: Saj res. In kje sta?

KRISTUS: Judeža sta se križala!

MOJSTER: Samo, da sem se ju odkrižal. In križ?

KRISTUS: Kaj je z njim?

MOJSTER: Kje je?

KRISTUS: Kako naj vem?

MOJSTER: S tvojo sorto vedno križ!

KRISTUS: Bo držalo kot pribito.

MOJSTER: Vidim ja, da si iz pravega testa. *(Si ga ogleduje.)*

KRISTUS: Kakor sveta hostija!

MOJSTER: Lepo sta te obdelala. Pa kaj boli?

KRISTUS: V križu ščiplje, da me kar krivi.

MOJSTER: Bo že zemlja zglihala.

KRISTUS: In kaj naj zdaj storim?

MOJSTER: S kom?

KRISTUS: Ja s križem!

MOJSTER: Križ ti jaz nardim. Pod pogojem ...

KRISTUS: ... da ...?

MOJSTER: ... prideš k men za vajenca.

KRISTUS: Spet nazaj za vajenca?

MOJSTER: Če nočeš ...

KRISTUS: Moram vas opozorit, da je z mano križ ...

MOJSTER: Če se ne motim, so ti ukradli križ.

KRISTUS: No, ja ... drži!

MOJSTER: Za vsakega se najde prava palica ...

KRISTUS: Palice, hvala, bilo je zadosti!

MOJSTER: Vse si je treba zaslužiti.

KRISTUS: Tudi križ?

MOJSTER: Še najbolj križ!

KRISTUS: Pa naj bo!

MOJSTER: Seziva si v roko.

KRISTUS: Hladno dlan imate Mojster.

MOJSTER: Dana je človeško od srca.

KRISTUS: Pogodba sklenjena?

MOJSTER: Zapečaten, iz usmiljenja do reveža ...

KRISTUS: ... Kristusa za vajenca!

MOJSTER: Kar lepo pozabi na Boga.

KRISTUS: Zakaj?

MOJSTER: Tu ga že dolgo ni več!

KRISTUS: In kje je?

MOJSTER: Tu ga ni.

KRISTUS: Je mar pozabljen med ljudmi?

MOJSTER: V vsakem je od njih ... vsakdo nosi s sabo križ ...

KRISTUS: Kristus v njih živi?

MOJSTER: Ne ... Vsi so živi Kristusi, vsak po svoje tu trpi ...

KRISTUS: ... živi križani ... Pa je sveta taka kri ...?

MOJSTER: ... bolj sveta je od vseh krvi! In tvoja kri?

KRISTUS: Moja?

MOJSTER: Greš z menoj?

KRISTUS: Izbire ni. Za sveti križ?

MOJSTER: Za sveto kri ...

KRISTUS: ... se skrijem med ljudi ...

MOJSTER: ... k meni za vajenca ...

KRISTUS: ... iz kralja v reveža ...

MOJSTER: Delo ti zbistri duha ... Čudeže bova delala.

KRISTUS: Pa ne že spet!

MOJSTER: Ne stoj kar križem rok, greva brž na pot.

Pokaže mu na posodi z barvo. Kristus ju pobere in odrineta. Posodi sta na palici, ki si jo Kristus da čez rame, da je spet videti, kot bi bil križan. Se spotakne in pade.

KRISTUS: Težek križ! Z Bogom Sveti duh, težko prislužen je človeški kruh!

Odideta z odra.

VIII. prizor

Čista tišina. Vse obvlada neizmerna belina. Ize in Coki sta pribita na križ. Enaka scena, le da je okrog vse belo.

COKI: Kako tiho je tu!

IZE: Tišina vsa pobeljena.

COKI: Ja, ampak zebe nič ...

IZE: Nikjer nikogar ...

COKI: Kje sva to?

IZE: Poglej, vidiš nebo?

COKI: Vidim vse in vidim nič ...

IZE: Jaz prav tako ...

COKI: Grem lahko na vse strani ...

IZE: ... sem hkrati tu ...

COKI: ... in hkrati tam. Nič več me v križu ne boli ...

IZE: Pa sva še vedno to, kar sva ...

COKI: Le da nisva reveža ...

IZE: Imava vse ...

COKI: ... in potrebujeva prav nič ...

IZE: Sva sveta?

COKI: Sveta sva ...

IZE: In duša?

COKI: Duša je odplavala ...

IZE: In vest?

COKI: Sva se je odkrižala.

Na sceno priteče Mati, ki pa je sedaj brez vozička in veselo teka naokoli. Ize in Coki jo začudeno gledata.

COKI: Vidiš to, kar jaz?

IZE: Če ni privid, isto kakor ti.

COKI: Ja, gospa, kam se vam pa zdaj mudi?

IZE: Vas pa srbijo podplati, mati?

MATI: *(nasmeljano)* A, poglej čudaka ... *(Vstopi Sin.)*

SIN: *(nasmeljano)* Reci raje siromaka.

COKI: Glej ga, zlomka križanga ... *(Coki in Ize sta začudena.)*

IZE: Tale je pa od mrtvih vstal ...

SIN: Tu ni mrtvih ...

MATI: Tu ni živih ...

SIN: So samo spomini ...

COKI: In midva sva?

MATI: Če prav vidim, križana.

SIN: Sta, kot se počutita, da sta.

COKI: Pa svetost?

SIN: Tu je sveto vse in vsi. Vsi enaki v različnosti.

IZE: In križ?

MATI: Kaj je z njim?

COKI: Kako se križa rešiva?

SIN: Prostost je stvar duha ...

IZE: Duša je odplavala.

MATI: In z njo križ.

SIN: S križem križ.

Coki in Ize sestopita s križa. Vsi gledajo križ, ki se počasi spušča v tla.

IZE: Z vestjo tud najin križ ...

COKI: S križem vedno križ ...

GLAS V OFFU: Križ je svet
in sveto telo
nešteti oče,
ki na zemljo zro.

Križ ni svet,
ni sveto telo
nešteti oseb,
ki na zemlji so.